11

Hkw lwäEk

प्रियविद्यार्थिनः पूर्वपाठे भवद्भिः सूर्यसूक्तस्य अध्ययनं कृतं यस्मिन् सूर्यस्य कल्याणकारिरूपं तथा सम्पूर्णस्य जगतः आत्मरूपेण तस्य स्वरूपं भवन्तः ज्ञातवन्तः। अस्मिन् पाठे भवन्तः भूसूक्तस्य अध्ययनं करिष्यन्ति।

mís';kfu

इमं पाठम् अधीत्य भवन्तः शक्ष्यन्ति–

- भूसूक्तस्य उच्चारणं कर्त्तुम्य
- भूसूक्तस्य अर्थं ज्ञातुम्।

11.1 HkkI äEk

ॐ ॥ भूमिर्भूम्नाद्यौर्वरिणाऽन्तरिक्षं महित्वा ।

उपस्थे ते देव्यदिते ऽग्निमन्नाद-मन्नाद्यायादधे॥

हे देवि अदिते! भवती एव गभीरतायां भूमिरस्ति विस्तृतरूपे आकाशरूपा अस्ति महानतारूपेण (विशालता) वातावरणम् अस्ति। लोकानाम् अन्नादिनाम् उपलब्धये अहं भवत्याः क्रोडे अग्निं समर्पयामि।

आऽयङ्गौः पृश्निरक्रमी दसनन्मातरं पुनः ।

पितरं च प्रयन्त्सुवः॥

स्वर्गे स्वपितरौ अग्रे वर्धयितुं एकः चित्रवृषभः पूर्वस्यां दिशि मातुः समक्षम् आगत्य असीदत्।

त्रिꣳशद्धाम विराजति वाक्पतङ्गाय शिश्रिये ।

प्रत्यस्य वह द्युभिः॥

त्रिंशद् स्थानेषु सः शासनं करोति, उड्डयितुं सः पक्षिणां पत्राणि इव वाचि निर्भरोऽस्ति। इमं कृपया किञ्चित्कालं यावत् सहेत।

HkkI Dre

अ॒स्य प्रा॒णाद॑पान॒त्य॑न्तश्च॑रति रोच॒ना ।
व्य॑ख्यन् महि॒षः सुव॑ः॥

तस्य सभारितस्य प्रेरणया सा जगतः अन्तरे भ्रमन्ती अस्ति तदैव वृषभः अवगच्छति।

यत्त्वा॑ क्रु॒द्धः प॑रो॒वप॑म॒न्युना॒ यदव॑र्त्या ।
सु॒कल्प॑मग्ने॒ तत्तव॒ पुन॒स्त्वोद्दी॑पयामसि॥

यदि क्रोधाद् दुर्भावनावशाद्वा अनुचितव्यवहारेण मया भवान् छिन्नः भिन्नः चेत् इमं भवान् एव साधयितुं शक्नोति। हे अग्ने! वयं भवन्तं पुनः नुमः।

यत्ते॑ म॒न्युप॑रोप्तस्य पृथि॒वी-मनु॑दध्व॒से ।
आ॒दि॒त्या विश्वे॒ तद्दे॒वा वस॑वश्च स॒माभ॑रन् ॥

यत्किमपि भवान् क्रोधाद् दुर्भावनावशाद्वा छिन्नं भिन्नं वा कृतवान् तत्सर्वं पृथिव्यां विकीर्णः। तम् आदित्यः सर्वे देवगणाः वसवश्च एकत्रीकृतवन्तः।

मे॒दिनी॑ दे॒वी व॒सुन्ध॑रा स्या॒द्वसु॑दा दे॒वी वा॒सवी॑ ।
ब्र॒ह्म॒व॒र्च॒सः पि॑तृ॒णाः श्रोत्रं॒ चक्षु॒र्मन॑ः ॥

सा अनेकैः नामभिः सम्बोध्यते यथा— मेदिनी, देवी, वसुन्धरा, वसुधा, वासवी। सा मुनीनां अक्षिणी नेत्रे मनश्चास्ति तथा निश्चयेन सा ब्रह्मणा सह अस्ति।

देवी हिरण्यगर्भिणी देवी प्रसूवरी (प्रसोदरी) ।
रसने (सदने) सत्यायने सीद ॥

सर्वोत्तमकर्तुः निर्वहणस्य च रूपे सम्पूर्णस्य पृथिव्याः देवी (मातृस्वरूपा) सम्पूर्णस्य विश्वरूपिणः स्वर्णाण्डस्य गर्भं दधाति।

समुद्रवती सावित्री हनो देवी मह्यङ्गी।
महीधरणी महोव्यथिष्टा (महोध्यतिष्ठा)
श्शृङ्गे शृङ्गे यज्ञे यज्ञे विभीषणी ॥

भवती सम्पूर्णस्य पृथिव्याः माता अस्ति प्रत्येकम् अपि रचनायां शीर्षे दृढा निश्चयशालिनी कीदृशे अपि समर्पणाय (बलिदानाय) भयमुक्तरूपेण स्थापिता अस्ति। भवत्याः उपासकाः कीदृशः अपि भयाद् दूराः सन्ति।

इन्द्रपत्नी व्यापिनी सुरसरिदिह ।
वायुमती जलशयनी श्रियन्धा (स्वयंधा) राजा सत्यन्तो (धो) परिमेदिनी ॥
श्वोपरिधत्त परिगाय। सो परिधत्तंगाय)

सा (भवती) इन्द्रस्य पत्नी अस्ति सर्वत्र व्याप्ता अस्ति, पृथिव्यां दैवीयनदिरूपा अस्ति येऽपि जीविताः सन्ति तेषु प्राणरूपेण अस्ति। भवती धनस्य देवी अस्ति रूपे भाग्यदेविस्वरूपा अस्ति। भवती पृथिव्याः शीर्षे तथा सर्वत्र व्याप्ता अस्ति।

विष्णुपत्नीं महीं देवीं माधवीं माधवप्रियां ।
लक्ष्मीं प्रियसखीं देवीं नमाम्यच्युत वल्लभां ॥

ॐ धनुर्धरायै विद्महे सर्वसिद्ध्यै च धीमहि ।
तन्नो धरा प्रचोदयात् ॥

वयं तां धनुषः प्रत्यञ्चारूपेण मत्वा पूजयामः। वयम् अनेन उद्देश्येन सह तां पूजयामः यत् सा अस्मभ्यं सफलतायाः आशीर्वचनं दद्यात्। वयं तस्याः धरायाः प्रेरिताः स्याम तथा च वयं तां धरित्रीं नुमः।

ikBxrk% ç'uk% 11-1

रिक्तस्थानानि पूरयत।

1. वि सीमतः .... वेन आवः।
2. पिता विराजामृषभो .... ।
3. .... विश्वमिदं जगत्।
4. चतस्रः .... प्रचरन्त्वग्नयः।
5. घृतं पिन्वन्नजरम् .... ।

HkoUr% fd% f'kf{kroUr%

- भूसूक्तस्य उच्चारणम्य
- भूसूक्तस्य अर्थज्ञानम्।

ikBkUrk% ç'uk%

1. भूसूक्तस्य सारं स्वशब्देषु लिखत।

mÙkjekyk

11.1

(1) 1. सुरुचौ

2. रंयीणाम्

3. ब्रह्म

4. आशाः

5. सुवीरंम्